

Gonca Bingöl

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara/Türkiye
MA Student, Ankara/Turkiye

eposta: goncabinbol@hacettepe.edu.tr

<https://orcid.org/0009-0005-4709-6534>

Atıf/Citation: Bingöl, Gonca. 2025. Delal Arya'nın Pera Günlüklerinde Tarihî ve Mitolojik Bir Mekân Olarak İstanbul. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 13/42, 409-428.

<https://doi.org/10.33692/avrasyad.1617784>

Makale Bilgisi / Article Information

Yayın Türü / Publication Type:	Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi /Received:	11.01.2025
Kabul Tarihi/Accepted:	19.02.2025
Yayın Tarihi/Published:	15.03.2025

DELAL ARYA'NIN PERA GÜNLÜKLERİNDE TARİHÎ VE MİTOLOJİK BİR MEKÂN OLARAK İSTANBUL ¹

Öz

Çocuk edebiyatı, çocuklara sadece edebi bir zevk sunmayı değil, aynı zamanda onların duygu ve düşünce yönetiminde daha yetkin bireyler olarak yetişmelerine katkıda bulunmayı amaçlar. Bu tür eserlerde, çocukların ilgisini çekmek için genellikle merak, macera ve keşif gibi temalara yer verilir. Çocuklar, dünyayı bir oyun alanı olarak görme eğiliminde olduklarından, bu temaları barındıran metinlere büyük bir ilgiyle yaklaşır ve metinleri adeta bir bilmece gibi çözmeye çalışırlar. Bu bağlamda, tarihî ve mitolojik unsurlar çocuk edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Hem oyun hem de keşif öğelerini bir arada sunan bu içerikler, çocukların hayal gücünü geliştirmekle kalmaz, onlara dünyaya daha geniş bir perspektiften bakma fırsatı da sunar. Yazarlar, anlatılarını zenginleştirmek için mitolojiden, tarihten, masallardan ve farklı kültürel kaynaklardan faydalanır. Bu kaynaklar, çocukların dikkatini çekerek onların tarihe ve kültüre olan ilgisini artırmayı hedefler. Bu çalışmanın amacı, Delal Arya'nın Pera Günlükleri serisinde İstanbul'un tarihi ve kültürel kaynaklarını kullanarak oluşturduğu mitolojik öğelerin çocuk edebiyatında nasıl yer aldığını incelemek ve bu öğelerin çocukların kültürel gelişimine katkılarını değerlendirmektir. Bu değerlendirme sırasında Pera Günlükleri serisinin, tarihi ve mitolojik bağlantıları belirlenmiş ve bu bağlamda çocukların merak duygusu ile kültürel gelişimleri arasındaki ilişki analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk Edebiyatı, Çocuğa Görelik, Tarih, Mitoloji, Delal Arya

¹ Bu makale, Doç. Dr. Koray Üstün'ün danışmanlığında, TÜBİTAK 2209-A kapsamında desteklenen "Çocuk Edebiyatında Tarih ve Mitolojinin Yeniden Tasarımı: Delal Arya'nın Eserleri" başlıklı, 1919B012307127 kodlu proje verilerine dayanarak hazırlanmıştır. Değerli danışmanım Doç. Dr. Koray Üstün'e teşekkür ederim.

ISTANBUL AS A HISTORICAL AND MYTHOLOGICAL PLACE IN DELAL ARYA'S PERA GÜNLÜKLERİ

Abstract

Children's literature aims not only to provide children with literary pleasure, but also to contribute to their growth as individuals who are more competent in the management of emotions and thoughts. In such works, themes such as curiosity, adventure and discovery are usually included to attract children's attention. Since children tend to see the world as a playground, they approach texts containing these themes with great interest and try to solve them like a riddle.

In this context, historical and mythological elements have an important place in children's literature. These contents, which offer both play and discovery elements, not only develop children's imagination, but also offer them the opportunity to look at the world from a wider perspective. Authors make use of mythology, history, fairy tales and other cultural sources to enrich their narratives. These sources aim to attract children's attention and increase their interest in history and culture.

The aim of this study is to examine how the mythological elements created by Delal Arya in the Pera Günlükleri series by using Istanbul's historical and cultural resources are included in children's literature and to evaluate the contribution of these elements to children's cultural development. During this evaluation, the Pera Günlükleri series, history and mythology connections were identified and the relationship between children's sense of curiosity and cultural development was analyzed.

Keywords: Children, Children's Literature, History, Mythology, Delal Arya

Giriş

Çocuk edebiyatı, çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişiminde önemli bir rol oynar. Edebî metinler, çocuklara doğrudan erişemedikleri mekânları ve durumları tanıtarak, onların hayal gücünü ve keşfetme dürtüsünü geliştirir. Çocuklar, kendileri için yazılan bu metinler aracılığıyla hayata dair deneyim kazanır ve çevrelerini farklı bakış açılarıyla değerlendirme becerisi geliştirir. Bu süreçte yazar, çocuk dünyasına uygun bir kurgusal anlatı evreni kurarak çocuğun metinle özdeşim kurmasını hedefler. Çocuk edebiyatının temel işlevlerinden biri de kurulan bu yeni evren ve özdeşim unsurları aracılığıyla çocuğun gerçeklik algısını zenginleştirerek bilişsel gelişimine katkı sağlamaktır. Oluşturulan bu kurgusal evrende okur çocuk içine dahil olduğu bu yeni dünyayı merak eder. Başkişi olan çocuk üzerinden hikâye ve karakterlerle özdeşim kurar. Onlar aracılığıyla maceraya atılır. Tüm bu macera sırasında yol gösterici olan yazarın ise dikkat etmesi gereken unsurlar vardır.

Çocuk edebiyatı, çocukların keşfettiği bir edebiyattır. Onların kendi dünyalarından doğar ve kendi gözlerinden şekillenir. Çocuğun kalbinin hassasiyetleri ve saf bakış açısı, bu edebiyat türünün temel yönlendiricisi olur. Çocuk edebiyatı, çocuğun iç dünyasındaki zenginlikleri ve hayal gücünü en doğru şekilde yansıtmayı amaçlar. Bu tür, öncelikle çocuğa göre inşa edilen, ona uygun anlatım biçimleriyle şekillenir. Çocuğa göre anlatımı, çocuksu fantezileri içinde taşır. Onların içsel dünyalarını keşfetmelerini ve bu dünyayı anlamalarını sağlayan önemli araçlar haline gelir. Çocuğun eğilimleri, sevdikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda yazılan metinler, çocuk edebiyatının en etkin biçimde işlevsel olmasını sağlar (Şirin 2000:13).

Yazar fayda ve işlevsellik ilkelerini gözetirken temelde çocuk ve çocukluğu ya da bunlarla ilgili unsurları ele alır. Bu iki unsur çocuk yazının başlangıç noktalarını oluşturur. Ancak bu yazın türünü yetişkin edebiyatından ayırarak özgün kılan asıl yapı bu iki unsurun eserde bulunması değil nasıl işlendiğidir. Yazar bu noktada çocuk bakışı ve çocuk gerçekliğinden yararlanır. “Nesnel bir olayı çocukların yetişkinlerden farklı algılaması ” (Dilidüzgün 2008:45) olarak tanımlanan çocuk gerçekliği, yazarın oluşturduğu dünyaya çocuğun gözleriyle bakma becerisini gösterir. Çocuğa göre olan edebiyat hem dil hem içerik açısından çocuğun eğitim ve kavrama düzeyine uygun olmalıdır. Onun psikolojik gelişim süreçlerini gözeterek işlediği konuları ele almalıdır.

Çocuk edebiyatının temel hedefi, çocukların duyma ve düşünme sorumluluğunu üstlenmelerini sağlayarak onların duyarlılıklarını geliştirmek, beğeni düzeylerini artırmak, düşünsel kapasitelerini güçlendirmek ve temel değerleri yazın yoluyla kavramalarını sağlamaktır. Aynı zamanda, çocukların okuma kültürünü daha etkili bir şekilde kazanabilmesi için onlara bir deneyim alanı sunmak, bu edebiyatın en önemli işlevlerinden biridir (Sever 2007:41).

Tüm bu deneyim alanı içerisinde çocuğa eser yoluyla aktarılmak istenen diğer bir unsur ise temel değerlerdir. Temel değerler, çocukların kişisel ve sosyal gelişimlerini desteklemeye yönelik öğretici ve eğitici ilkeler sunar. Çocukların çevreleriyle empati kurmalarına yardımcı olur. Doğruluk, adalet ve dürüstlük gibi ilkeler öne çıkarılarak, çocuklara bu kavramların önemin aşılır. Ayrıca, cesaret ve kararlılık gibi değerler, zorluklarla başa çıkma ve hedeflere ulaşma noktasında önemli bir yer tutar. Arkadaşlık, yardımlaşma ve dayanışma gibi değerler, birlikte başarının gücünü öğretirken, kendini tanıma ve özgüven kazanma da çocukların sağlıklı bir şekilde büyümesine katkıda bulunur. Çocuk edebiyatı, aynı zamanda hoşgörü, farklılıkların kabulü ve başkalarına saygı gösterme gibi önemli insani değerleri de işler. Bu temel değerler, çocukların sağlıklı bireyler olarak toplumda yer almasına katkı sağlar ve dış gerçeklikle başa çıkmalarına yardımcı olur. Bu yolla eserler eğitici işlevlerini de yerine getirmiş olurlar. Ancak tüm bunlar yapılırken çocuğu eserden uzaklaştıracak ve eserin estetik yapısını bozacak dikte edici bir dil kullanmaktan

kaçınmak gerekir. Yazar çocuk okurun merak ve ilgi duyarak eseri okumasını sağlamalıdır. Bunun içinde çocuğun içinde bulunmak isteyeceği bir oyun alanı oluşturmak gerekir.

Çocukluk çağının en temel göstergelerinden biri oyun arayışıdır. Dünyayı bir oyun alanı olarak gören çocuk çevresine yetişkinliklerden farklı bakar. Onun için yolda ayağına takılan bir taş sadece bir taş değildir. Çocuk önce o taşın nereden geldiğini sorgular, daha sonra bunun hakkında bir hayal kurar en sonunda ise o taş ile yol boyunca oynamaya başlar. Yazar ise çocuk gerçekliğinin içinde bir hayal dünyası yaratır. Yaratılan bu dünya ile çocuğun özdeşim kurması istenir. Kocaman bir oyun alanı olan dünyanın içinde çocuğun kalmak istemesini sağlamak zamanla yazarın en büyük amacına dönüşür. Bu amacını gerçekleştirmek için bir araç olarak ise fantastik yazından merak, tarih ve mitolojiden yararlanır.

Mitoloji insanların varoluşundan beri gelen kadim problemlerine birer anlam arayışıdır: Her zaman bir 'yaratılış'ın öyküsüdür. Mitler, bir şeyin nasıl ortaya çıktığını ve varlık kazandığını açıklar. Yalnızca gerçekleşmiş ve tamamlanmış olayları konu alırlar (Eliade 2020:17). İnsana ait olan davranışların örneklerle canlandırılması ve ders çıkarılması ise mitin işlevlerindendir. Yani mitler yaşanan, var olmuş bir bilgiyi aktarır. Ancak içinde barındırdığı doğaüstü varlıklar, zaman ve mekanlar ile sıradan yaşamdan ayrılır. Kendi gerçeküstü dünyasında bir gerçeklik yaratır. Mitin bu işlevi çocuk yazınında kurulan mantığın sınırlarını zorlasa dahi kendi içerisinde oturmuş olan çocuk gerçekliğine benzer. Yazıdan çok eski zamanlara dayanan bu iki unsur da sırtını sözlü kültüre yaslar.

Aktulum'a (2022) göre, sözlü geleneğin ürünleri yazıya geçirildikleri anda yeniden kurgulama nesnesine dönüşür ve farklı dönemlerde sanatçılar ile yazarlar tarafından biçimsel, anlamsal ve işlevsel dönüşümlerle yeniden yazıma tabi tutulur. En eski yapıtlar genelinde hem bizde hem de diğer ülkelerde, önceden söylenmiş ya da yazılmış olanı farklı amaçlarla yinlemek doğal bir eğilimdir. Bir ülkenin ulusal kültürünün klasikleşmiş temel unsurlarını ölü birer yapıt olmaktan kurtarmanın en etkili yolu, onları sürekli olarak yeniden kullanmak, yani güncelleyerek yeniden yazmaktır. Kültürel ya da düşünsel süreklilik ancak bu şekilde sağlanabilir. Folklorik yapıtlar, diğer sanat biçimlerini temsil eden eserler gibi, anlatı-bilimcilerin metinlerarasılık başlığı altında incelediği etkileşimler doğrultusunda sürekli olarak yinelenir. Bu yeniden yazım süreci yalnızca edebi alanla sınırlı kalmaz; sanatın farklı türlerinde de çeşitli dönüşüm süreçlerinden geçerek metinlerarası yöntemlerle yeniden kullanılır. Bu durum açıklanırken iki metin arasındaki ilişki "metinlerarasılık" olarak adlandırılırken, bir metin ile müzik, mimari, resim gibi farklı sanat dallarındaki eserler arasındaki etkileşim "göstergelerarasılık" kavramıyla açıklanır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, kültürel ve düşünsel sürekliliğin sağlanmasında önemli bir rol oynayan folklor, sözlü, yazılı, görsel ve uygulamalı unsurlarıyla bir toplumun kültürel mirasını oluşturan dinamik bir olgudur. Bu bağlamda, folklorun özelliklerini taşıyan mitler, eğitici işlevleriyle toplumsal değerleri korur ve nesilden nesle aktarımını sağlar.

Çocuk yazını ise, bu adlandırma yapılmadan çok önceki dönemlerde dahi sözlü kültür bünyesinde mitin bu işlevleriyle ortak payda da buluşur. Çocuğu bir toplumun kültürel kimliğini oluşturan ve kuşaktan kuşağa aktarılan ortak değerlerin koruyucusu olarak görme ve ona kurtarıcı motifi yükleme destanlardan günümüze kadar devam eden bir gelenektir. Kolektif bilinçte yer alan dayanışma, yardımlaşma, gelenek ve görenekler, adalet, doğruluk, misafirperverlik gibi erdemler ile maneviyat ve vatan sevgisi gibi kültürel kimliği oluşturan ve kuşaktan kuşağa aktarılan sosyal normlar, sözlü kültürden yazılı kültüre geçiş sürecinde edebi eserler, yazılı metinler veya sanat yoluyla ifade edilmeye ve korunmaya başlanır. Bu yazınsallaşma süreci, toplumun kolektif hafızasının korunmasını ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlar. Mitler insanlara bu dünyada yalnız olmadıklarını gösterir. Tanrıların ve olağanüstü varlıkların da başlangıçta sıkıntılar yaşadığını onların yolundan gidilmesi ve yaşananlardan ders çıkarılması gerektiğini anlatmaya çalışır. Bu yol gösterme, çocuk edebiyatında kurulan özdeşimle koşuttur. Özellikle çocuk yazınında tarih ve mitoloji kullanımında çocuk yalnız olmadığını, kendinden önce de benzer sıkıntılar yaşayan canlılar olduğunu görür. Tarihten ve yaşananlardan ders çıkarır.

Böylece mit, insan uygarlığının temel bir unsuru olarak görülür. Sıradan bir anlatıdan öte, güç ve anlam taşıyan bir ifadeyle, ilkel inançların ve ahlaki bilgeliğin bir yansımasıdır. (Malinowski 1990: 88). Tüm bu evrensel hikayeler ve mitler, modern yaklaşımlarla kurguda yeniden işlenir ve mitoloji edebiyatta yeniden şekillenir.

Çocuk edebiyatında yazarlar esin kaynaklarını sıklıkla eserlerine doğrudan ve dolaylı yollarla aktarır. Yetişkin eserlerinden farklı olarak yazar burada temelde bir metin içinde başka bir metne atıfta bulunmak olarak tanımlanabilen metinlerarasılığı kullanırken bu göndermenin kavramsal olarak metinlerarasılık olduğunun anlaşılması üzerine bir beklentiye girmez. Burada daha çok anlatının içinde gönderilen sinyaller yoluyla çocuk okurun verilmek istenilen mesajı fark etmesini ya da burada gönderilmeye çalışılan sinyaller yoluyla zihninde bir merak duygusunun uyanması beklentisindedir. Bu bağlamda tarih ve mitoloji temaları çocuk edebiyatı eserlerinde sıklıkla kullanılır. Buradaki amaç kurguyu zenginleştirmek, tarih ve mitolojinin gizeminden faydalanarak çocuk okurda merak duygusu ortaya çıkartmaktır. Bu unsurların sıklıkla kullanılmasındaki diğer bir amaç ise yazarın tarih ve mitolojinin tematik olarak öğretici gücünden yararlanmak istemesidir. Yazarın tarihi ve mitolojik hikayelerden yaptığı olay transferleri, anıştırmalar, göndermeler, atıflar, montajlar vd. bu bağlamda çocuğun geçmişte yaşanan olaylardan ders çıkarmasına ve eleştirel ve yaratıcı düşünme becerisi kazanmasına hizmet eder. Ayrıca çocuk edebiyatında metinlerarasılığın kullanılmasıyla çocuk okur yaşadığı yüzyılın sınırları içinden sıyrılma ve daha geniş bir oyun alanı bulma fırsatı bulur.

Metinlerarasılık ve çocuk edebiyatı birlikte düşünüldüğünde, metinlerarası metinler bir tür oyun alanı olarak değerlendirilebilir ve bu durum, oyun oynamayı seven çocuklar için

uygun bir zemin oluşturur. Bütün metinler, diğer metinlerle ilişkilendirilerek oyunlaştırılır ve bu süreç yaratıcı üretimlerin ortaya çıkmasına olanak tanır (Özder 2021:16). Bu bağlamda farklı edebi metinlerin, tarihsel ve mitolojik unsurların bu etkileşime dahil edilmesi, çocukların kültürel unsurlara dair farkındalıklarını artırırken, metinlere ekstra bir derinlik ve zenginlik kazandırır.

Zengin tarihi ve mitolojik geçmişi ve kültürel mirasıyla İstanbul ise dünyanın en dikkat çekici şehirlerinden biridir. Ancak şehrin kendisinden gelen tüm bu unsurların çocuk yazınında nasıl temsil edildiği üzerine yapılan çalışmalar sınırlıdır. Son dönemde özellikle çocuk edebiyatında sıkça kullanılan tarihi ve mitolojik unsurların eserlerde nasıl işlendiği ve bu süreçte çocuğa görelilik ilkelerinin nasıl uygulandığı önemli bir araştırma konusudur. Çocuklara yönelik edebi eserlerde tarihî ve kültürel unsurların nasıl aktarıldığını incelemek, yalnızca edebi üretimin değil, aynı zamanda kültürel mirasın yeni nesillere nasıl aktarıldığının anlaşılmasına da katkı sunmaktadır.

Bu çalışma, İstanbul'un tarihî ve mitolojik öğelerinin çocuk yazınında nasıl ele alındığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada, Delal Arya'nın 'Pera Günlükleri' adlı serisinin beş kitabı analiz edilerek, yazarın bu unsurları hangi bağlamda işlediği, ne tür referanslar yaptığı ve bu öğelerin kullanımının çocuk yazınında hangi amaca hizmet ettiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda, seride yer alan anlatılar sistematik olarak taranmış, tespit edilen tarihî ve mitolojik unsurların yazarın kurgusal anlatısı içinde nasıl yapılandırıldığı değerlendirilmiştir.

Çalışma kapsamında, yazarın bu atıfları hangi amaçla yaptığı ve tarihî-kültürel unsurların anlatıya nasıl hizmet ettiği analiz edilmiştir. Bu çerçevede, kullanılan tarihî isimlerin seçilme nedeni, şehrin doğal yapısının çocuk edebiyatındaki fantastik dünyaya nasıl katkı sunduğu, şehrin kozmopolit kimliğinin hangi yapılar ve karakterler üzerinden yansıtıldığı incelenmiştir. Ayrıca, bu çokkültürlü yapının metinlerde nasıl inşa edildiği ve hikâyenin genel dokusuna nasıl dahil edildiği değerlendirilmiştir.

Bu bağlamda çalışma, çocuk edebiyatında tarih ve mitoloji temsili üzerine yapılmış araştırmalara katkı sunmayı ve çocuğa görelilik ilkeleri çerçevesinde merak duygusunu harekete geçirerek kültürel unsurların aktarımına dair yeni bir bakış açısı geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çocuk edebiyatının, bir şehrin tarihini ve kültürel kimliğini geleceğe taşıyan önemli araçlardan biri olduğu düşünüldüğünde, bu inceleme yalnızca edebî bir değerlendirme değil, aynı zamanda anlatılar aracılığıyla şehri ve kültürel unsurları çocuklara tanıtmaya odaklanan bir çalışma niteliği taşımaktadır.

Efsaneleri ve Tarihsel Kökleriyle Bir Mitik Mekân: İstanbul

Kadim medeniyetlere başkentlik yapmış, pek çok kültürün doğuşuna tanıklık etmiş, asırlar öncesi salınan köklerini inançlar ve arayışlarla şekillendirmiş İstanbul, tarihsel süreçte

Delal Arya'nın Pera Günlüklerinde Tarihî ve Mitolojik Bir Mekân Olarak İstanbul

efsaneleri ve zamanla mitik bir görünüm kazanan kültür unsurlarıyla yalnız Türkiye'nin değil, Dünya'nın da en değerli şehirlerindendir. Medeniyetlerin üst üste kurulduğu bu şehri özgün kılan yalnızca tarifsiz Boğaziçi ve jeopolitik konumu değildir; İstanbul, toplumsal hafızayı oluşturan pek çok olaya ev sahipliği yapmış; günümüze ulaşan anlatılar ve mimari yapılarla "eşine az rastlanır bir efsaneler hazinesi" (Aslan 2015:244) meydana getirmiştir.²

Anlatılar ve yapılarla somutlaşan İstanbul mirası, kültürel aktarım süreçleri bağlamında da kayda değer olduğu gibi yazınsal üretim süreçleri açısından da ciddi bir ilham kaynağıdır. Türk edebiyatının her devresinde İstanbul, edebiyatta asli bir unsur olarak görülmüş; üzerine şiirler yazılmış, şarkılar-türküler söylenmiş; şehir, pek çok anlatıda mekân ögesi olmanın ötesinde bir karakter gibi varlık göstermiştir. Karakteristik özellikleriyle kolektif imgelemede yer bulan İstanbul, çocuk edebiyatı metinlerinde de yer bulmuş; didaktik niteliği ön plana çıkan metinlerde İstanbul'un tarihî ve kültürel birikimine dair ansiklopedik kaynakların aktarımı görüldüğü gibi şehrin öz değerlerinden alınan unsurlarla inşa edilen yeni kurgular da kaleme alınmıştır. Son dönem çocuk edebiyatı yazarlarından Delal Arya da bu ikinci yolu tercih eden yazarlardandır.

Delal Arya ve Yazarlığı

1979 yılında İstanbul'da doğan ve seyahatlerle dolu bir çocukluk geçiren Delal Arya, yazıya olan ilgisini denizci bir babanın kızı olarak şekillenen macera dolu yaşamıyla birleştirmiştir. İlk olarak Bilgi Üniversitesinde Sinema ve Televizyon daha sonra İstanbul Üniversitesinde Arkeoloji bölümlerini bitiren Arya, kazı çalışmalarına katılmış ve çocuk kitapları çevirmiştir. Ailesinin denizle olan yakın ilişkisi ve aldığı arkeolojik eğitim, Arya'nın eserlerinde deniz, mitoloji ve tarih temalı öykülere ilham kaynağı olmuştur. Yazar, çocukluğundan beri yaptığı seyahatlerle farklı kültürel çeşitlilikleri deneyimlemiş ve bu zengin birikimi eserlerine yansıtmıştır. Arya, yazın kariyerini yaptığı çeviriler ve çocuklara yönelik macera ve fantastik edebiyat türündeki eserleriyle sürdürür. Pera Günlükleri, Yedi Denizlerde ve Gözcü Kulesinde yazarın kitap serileridir. Yazar eserlerinde okuyucuları hem tarihin derinliklerine hem de egzotik diyarlara sürükleyen hikâyeler sunar. Genellikle hedef kitlesinin anlayabileceği dil kullanmaktadır. Ancak eserlerinde bu durumun ihmal edildiği bölümler de mevcuttur. Yani okurun bağlamdan hareketle anlamını kavramada güçlük çekebileceği kelimelerin, argo ifadelerin ve de bazı insanları incitebilecek sözcüklerin kullanıldığı da görülür. Yazar, eserleriyle hem çocuk okurların hayal gücünü beslemekte hem

² Konuyla ilgili detaylı bilgi için yazarın şu çalışmalarına bakılabilir: (Aslan 2015), (Aslan 2010), (Aslan 2009).

de kullandığı temalar ile evrensel konuları işleyerek çocuk yazının eğlendirirken eğitici bir rol de üstlenebileceğini de göstermektedir (Kılıç 2018).³

Pera Günlükleri'nde İstanbul

Delal Arya uygarlıkların temel taşı olan miti kitaplarının merkezine oturtur. Bunun için en uygun şehirlerden biri olan İstanbul'u seçer. Ebeveynlerinin ortadan kayboluşu üzerine amcalarının yanına Venedik'ten İstanbul'a bir yolculuk yapmak zorunda kalan Eltanin ikizlerinin hikayesinin anlatıldığı Pera Günlükleri serisinde asıl mesele burada başlar. İstanbul sadece bir şehir değildir. Çocuklar yoğun bir tarihe ve kültüre sahip bu şehirde kendi soylarını, tarihlerini ve kökenlerini öğrenir. Geçmişlerini ve geleceklerini daha iyi kavrar. Bu aslında çağlar boyu efsanelerde gördüğümüz kahramanın yola çıkması ve yeni bir maceraya atılması motifinin yansımasıdır.

Maria Nikolajeva (1995) bu motifi "dairesele hareketten doğrusal harekete" başlığıyla açıklar. Bu adlandırmayla çocuk edebiyatındaki karakterlerin döngüsü, yolculukları veya hareket noktaları anlatılmaktadır. Çocuk edebiyatındaki temel yapılardan biri olan karakterin evden ayrılması, maceraya atılması ve tekrar eve dönmesi, o karakterlerin dairesele hareketinin bir göstergesidir. Yani karakter dairesele bir hareketle başlangıç noktasına tekrar geri döner. Nikolajeva, bu dairesele hareketin kökenini Avrupa Romantik felsefesine dayandırır. Çocuk edebiyatında dairesele hareketin olay örgüsüne işlenmesindeki asıl amacın ise, çocuğun dış dünyayı tanımasını sağlamak ve bu yolla olgunlaşma sürecini tamamlamasına yardımcı olmak olduğunu belirtir.

Kahramanlar bu yolculuklarının sonunda kök ve benlik kabulü yaşarlar. Bu şekilde yazar kendine ait mitolojisi bulunan şehirde çocukları kendileri ve soylarıyla bağ kırılabilecekleri bir arayış içine sokar.

Seri boyunca yazar tıpkı mitlerde olduğu gibi gerçeğe dayanan olağanüstülükler yaratır. İstanbul'da bunun için kullanılmış kadim, köklü gerçek bir şehirdir. Ancak tüm tarihsel gerçekliğinin yanında şehrin olağanüstü bir havası ve anlatıları bulunur. Arya eserlerinde bulunan tüm bu büyümlü atmosferi yaratırken tarihi şahsiyetlerden, mimari ve tarihten yararlanır. Bu unsurların çevresini merak, macera ve keşif temaları ile örür. Çocuk merak ettiği şeye ilgi duyar. Bu ilgi temel dürtüsü olan oyun ihtiyacını tetikler ve merak duygusu artar. Çevresini farklı bir şekilde algılamaya başlar. Eseri takip etme isteği duyar. Okuyucu olan çocuğun bu dürtüsü kendini eserdeki kahraman çocukta da gösterir. Zorunluluktan geldikleri ve hiç bilmedikleri bu yeni şehri merak eden kahramanlar, seri

³ Delal Arya hakkında müstakil bir çalışma yapılmamış olmakla birlikte çocuk ve ilk gençlik edebiyatı hakkındaki çalışmalarda eserlerine yer verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bakılabilir: Gazioğlu 2015: 144, Yakar 2018: 76, Turhan 2018: 22, 38, Yılmaz ve Destegüloğlu 2019: 1103, Destegüloğlu 2024:50

Delal Arya'nın Pera Günlüklerinde Tarihî ve Mitolojik Bir Mekân Olarak İstanbul

boyunca edindikleri bilgilerin ışığında çevrelerini farklı gözle görmeye ve algılamaya başlarlar.

Anlatıda İç İç Geçmiş İki Unsur Tarih ve Mitoloji

Mitolojinin arkaik dönemlerde tarihte yaşanan olayları anlamlandırma çabasından doğduğu söylenir. Bu nedenle bu iki alan birbirlerinden sıkça beslenir ve yolları hep birbirlerine çıkar. Çocuklar da genelde kendilerinden önceki çağlarda geçmiş bu masalsı mitik anlatılardan zevk alırlar. Bilmedikleri ve görmedikleri bir dönem hakkında düşünmek hayal güçlerini geliştirir. Merak duygularını tetikler. Bu tetiklenme sonucunda daha önce perdenin ardından duyarak düşledikleri olayların arkasındaki gerçekliği öğrenmeye istek duyarlar.

Kurgusal tarihî romanlar, çocukların duygu dünyasını geliştirmenin yanı sıra, onları farklı durumlar karşısında cesaret göstermeye yönlendirir. Bu kitaplar, geçmişle günümüz arasında bağlantılar kurarak çocukların eleştirel bakış açılarını güçlendirmelerine destek olur. Ayrıca, çocukların tarihî olayların sebeplerini kavramalarına ve yaşadıkları dönemin sunduğu imkânları daha bilinçli değerlendirmelerine zemin hazırlar. Tarihî bir bakış açısı, geçmişteki hataların fark edilmesini sağlayarak, çocukların olayları sorgulama becerilerini artırır. Bununla birlikte, bu tür eserler, empati duygusunu besleyerek çocukların insan ilişkilerini ve toplumsal meseleleri daha derinlemesine anlamalarına yardımcı olur (Aytaş 2021: 568-569).

Yazar serinin ilk kitabı olan Körler Ülke 'sini baş kahraman olan Ran Eltanin 'in Marco Polo'nun keşifleri sırasında ele geçirdiği kayıp bir şehrin haritasını aramasıyla başlatır. Tarihte Venedikli bir seyyah ve tüccar olan Polo Asya ülkelerinden geçerek Çin'e kadar seyahat gerçekleştirir. Bu seyahat sırasında İstanbul içerisinde de bulunan Polo bir kültür ve barış elçisi olarak anılır. Yazarın önemli bir seyyah olan bu ismi kitabına konu etmesi tesadüfi değildir. Kâşif ruhlı ve çok meraklı olan Ran seri boyunca Polo ile kendini kıyaslar. Onun gibi olmak ister ve özdeşim kurar. Yazar tıpkı Polo gibi Ran'ın hikayesini de İstanbul'a taşır. Karakter anne ve babasının kaybolmasından sonra İstanbul'a doğru bir yolculuk yapmak zorunda kalır.

Yüzyıllar sonra, tıpkı Marco Polo gibi, Venedik'ten yola çıkarak İstanbul'a ulaşır ve bu büyüleyici şehri kendi gözleriyle keşfetme fırsatı bulur:

Neyse ki kâşifler ve denizcilerle dolu esrarengiz tarihiyle Venedik şehrinin hala keşfedilecek fantastik yerleri vardı. Fısıltılı sütun da bu yerlerden biriydi. Ve Ran burada Venedikli Kâşif Marco Polo'nun Doğu'nun gizemli dünyasına yaptığı seyahatler sırasında ele geçirdiği kayıp bir şehrin haritasını arıyordu. Dolayısıyla eğer işler planladığı gibi gider de Marco Polo'nun haritasını bulabilirse zamanın en büyük kâşifi olabilirdi (Arya 2022a: 24).

Serinin son kitabında ise bir yenidenyazım gerçekleştirilir. Ran 13.yy'a Polo'nun yanına gider. Kahraman yıllarca hayallerinde idealize ettiği insanın gençliği ile tanışma fırsatı bulur. Onun tarafından İstanbul'da gezdirilir. Tarihi hakkında bilgi alır. Bu macera sırasında

hem çocuk kahraman hem çocuk okuyucu olmak istedikleri kişiden çok da farklı olmadıklarını keşfederler. Kendilerini gerçekleştirme duyguları pekişir. Çocuk edebiyatında tarih kullanımı bu şekilde amacına hizmet etmiş, çocukta bilinç ve özgüven oluşturmuş olur. Ayrıca çocuk İstanbul şehrinin geçmiş ve gelecek haline aynı anda şahit olduğu için çıkarım yapma gücü kuvvetlenir:

Dünyanın bütün hazineleri Konstantinopolis'tedir, diye anlatıyordu Marco Polo, yürürken. Doğunun ve batının en zengin şehridir burası. Aynı zamanda en hazini de. Bakma şimdi gözden düşmüş olsa da bütün sırlar burada saklı ve en büyük hazine sırlardır. Yüz sene önce Haçlı orduları gelip şehri işgal ettiklerinde, en değerli sanat eserlerini ve hazineleri Venedik'e götürmüş olsalar da bu şehrin sakladığı sırları kimse bulamadı (Arya 2021b: 50).

Yazar ilk kitap için yaptığı isim seçiminden itibaren İstanbul tarihinden yararlanacağını belli eder. Kitaba Kadıköy'ün altında bulunan eski şehrin adını yani Körler Ülkesi'ni verir. Eserde bu yere büyü ve mistik bir hava atfeder. Varlığını sorgulatar. Kahramanların burayı araştırmasını sağlar. Bu çocuk okurda İstanbul'un tarihinde bulunan kültürel unsurlar hakkında merak duygusu uyanmasını sağlar. Adının nereden geldiğini ve bu bölgenin neresi olduğunu açıklar. Bu açıklamalar çok derin, detaylı ya da çok bilimsel değildir. Ancak çocuk okuyucunun aldığı bu küçük bilgi, gerçek İstanbul tarihini merak etmesi için yeterlidir. Yazarın amacı da budur:

Ran, elindeki parşömeni masanın üzerine bırakırken, İnan bana, burası İstanbul, diye mırıldandı. Ne yani, Körler Ülkesi, İstanbul mu? Hiç sanmıyorum, diye cevap aldı. Hayır, elbette değil. Ama efsaneye göre ilk İstanbul, Körler Ülkesi denilen bir yerin karşısına kurulmuş, dedi. Kim demiş? sorusuna, O zamanlar yaşamış Antik Çağ'ın kahinlerinden biri demiş. Daha doğrusu bu söz aslında bir kehanet. Yunanlı bir krala söylenmiş. Dur bir dakika... diyerek cevap verdi ve etrafına bakındı. Onun hakkında bir şey okumuştum, diye ekledi (Arya 2022'a: 73).

Mekânsal yeniden yazım, bir mekânın yazınsal bir değer olarak edebiyata taşınması ve anlam kazanmasıdır. Yazar, çocukları İstanbul'a getirdikten sonra, onların yaşayacağı yer olan Pera Palas'ı da bu bağlamda ele alır. Asıl olarak 1985 yılında İstanbul'da inşa edilen ve pek çok ünlü ismi misafir eden, günümüzde de canlılığını koruyan otel, kitap içerisinde Ran ve Eltanin ikizlerinin amcası Kaptan Barnekaş'ın işlettiği ve aile yadigârı bir mekâna dönüşür. Konumu, kalan misafirler ve şöhreti aynı bırakılan bu otel eserde bir keşif ve oyun alanına dönüştürülür. Mistik ve büyü bir hava atfedilir. Kimsenin bilmediği tüneller ve odalar eklenir. Efsanevi hayat ağacına ev sahipliği yapar. Eski ünü azalmış biraz da köhneleşmiş olarak okuyucuya sunulan bu yer çocuklar için çözülmesi gereken bir bulmaca gibi kullanılır. Sadece bir bina olmaktan çıkarak hikâyenin merkezinde olayları ve kahramanları etkileyen yaşayan bir yapı haline gelir.

Delal Arya'nın Pera Günlüklerinde Tarihî ve Mitolojik Bir Mekân Olarak İstanbul

Otel mekânsal kullanımının yanında tarihi kişilerin tanıtılmasında da büyük yer tutar. Agatha Christie, E. Hemingway, Alfred Hitchcock, İran Şahı Rıza Pehlevi, Zsa Zsa Gabor, Pierre Loti gibi gerçekten bu otelde kalmış isimlerden bahsedilir. Bazılarının mesleklerinin yanı sıra hangi dönemlerde neden bu otelde kaldıklarına da değinilir. Bu kişilerden bahsederken yazarın, oyuncu, yönetmen, gazeteci gibi farklı meslek gruplarından insanlar kullanması çocuk okura meslek bilinci kazandırması bakımından önemlidir. Bu kişileri ve onların İstanbul ile ilişkisini merak eden okuyucu araştırmaya yönelecektir:

Aslında gerçekten hayaletimsi bir yerdi burası. İstanbul'un meşhur otellerinden Pera Palas'ın tepesinde saklı, içinde bulunduğu şehirden apayrı, bambaşka bir dünyaydı. Saygıdeğer konukları, şaşalı tarihi, gizli geçitleri ve sırlarıyla Pera Palas Oteli bir çocuk için keşfedilecek binlerce sırla örülü bir yerdi (Arya 2022c: 23).

Yazar eserlerde sanatçıların ve önemli tarihi kişiliklerin sadece isimlerini geçirmekle kalmamış bu isimlerin sanat ve edebi eserlerinden de bahsetmiştir. Bu isimlerin hayatından bilgileri eser boyunca çözülmesi gereken bulmacalarda kullanmıştır. Ayrıca zamanda yapılan yolculuklar sırasında bu isimlerle çocuk karakterlerin tanışmasını da sağlamıştır. Bu çocuğun yazınsal ve kültürel bilgi birikiminin erken yaşta gelişmesi için önemli ve işlevsel bir yaklaşımdır:

Hemingway'in Yaşlı Adam ve Deniz diye bir romanı var. Bu roman bir balıkçının bir kılıçbalığıyla mücadelesini konu alıyor. Sizce Hemingway'in sembolü kılıçbalığı olabilir mi? (Arya 2022b: 80)

Yeni geldikleri bu şehirde kaldıkları otele, daha önceden tanımadıkları aile fertlerine ve çevrelerindeki insanlara alışmaya çalışan bu çocuk kahramanlar kendileri ve aileleri ile ilgili bilinmezleri sırları çözmeye çalışırken bu büyülü şehir hakkında da bilgi öğrenirler. Ayrıca İstanbul'un sosyokültürel yapısı hakkında da fikir sahibi olurlar:

Odasından görülen İstanbul, gökyüzündeki kızıl pembe ve altın rengi ışıık şelalelerinin ortasında asılı kalmış bir rüya sahnesini andırıyordu. Bu esrarengiz şehir, M.Ö.7. yüzyılda kurulan Bizantium adında küçük bir Yunan sömürgesinden Yeni Roma ve Doğu Roma İmparatorluğu'na, ardından da kendilerini Allah'ın seçilmiş kulları olarak gören Osmanlı İmparatorluğu'na ve son olarak da Türkiye Cumhuriyeti'ne ev sahipliği yapmıştı. Türkler, Ermeniler, Rumlar, Arnavutlar Çerkezler Kürtler ve Museviler yüzyıllar boyunca İstanbul'un mahallerinde iç, içe yaşamışlardı. Venedikliler, Cenevizliler, Galatlar hatta bir dönem Vikingler bile şehrin kaderini ellerinde tutmuşlardı (Arya 2022b: 32).

Çocuk kahramanlar bu bilgileri öğrendikçe kendileri ve aileleri hakkında çözülmemiş sırları seri boyunca açığa çıkarırlar. Çünkü İstanbul bu eser için sadece bir şehir değil bir öze, köke ve aile bağlarına dönüşün simgesi olarak kullanılır. Gizemlerle mitik anlatılarla dolu olan Eltanin ailesinin kökleri bu şehir ile sarılıdır.

Eserde verilen gerçek İstanbul'un altında bir labirentler şehri vardır. Bu labirentlerden bu dünyanın ruhu olan masal yayılır. Bu masal şehrin hikayesini ve gücünü oluşturan bir imgedir. Kelimelerin, tarihin, bilmecelerin, sözlü ve yazılı kültür unsurlarının yayılmasını hayatta kalmasını sağlar. Bilgeliğin ve bilginin yok olmasını engeller. Yeni neslini Ran ve Lusin'in oluşturduğu bu aile ve diğer çocuk karakterlerin görevi ise bu labirentleri korumak ve İstanbul'u kurtarmaktır. Eski nesil bu labirentleri, masalı yani sembolize ettiği bilgiyi, tarihi ve kültürü koruyamamıştır. Onların bozduğu düzeni yeniden oluşturmak yeni neslin yani çocukların işidir. Bu bizi mitlerin, tarihi romanların ve çocuk yazının ortak paydası olan geçmişten ders çıkarma ve aynı hataları tekrarlamama mesajına götürür. Saflığın sembolü olan çocuk kahramanlar nesillerin kurtarıcısı ve koruyucusuna dönüşür:

Çünkü sen kız kardeşini kurtarabilirsin. Sen kurtulursan, Masal yeniden başlar. İstanbul kurtulur... Rudabe, Masal'ı okuyabilmesi için bir kahramana ihtiyacı olduğunu söylemişti. Aynı şeyden mi bahsediyordu? Çok eskiden, Labirent'in halkı hâlâ Labirent'teyken ve henüz Masal yazılmamışken, Barbela bir aynanın içinden ilk kelimeyi okudu. Ve onu yazarak kahramanı yarattı. Masal'ın her zaman bir anlatıcısı ve bir kahramanı olmuştur. Barbela'nın kahramanı ise Firavun'du. Ama Firavun Masal'ı yok etmişti, diye hatırladı Ran. Onu bin bir parçaya ayırmıştı. Çingene Kaşmir bize böyle anlattı. Doğru, Firavun sadece kahraman olmak değil, Masal'ın sahibi olmak istedi. Ve böylece dünyayı ele geçirdi.

Ran başını öne eğdi. Ama anlamıyorum, diye itiraz etti. Bir masal neden bu kadar önemli olsun? Masallar çocukları uyutmak için anlatılır. Onlarla dünya ele geçirilmez...

İnsanların nasıl hem bedeni hem ruhu varsa, Masal da bu dünyanın ruhudur, Ran. Onun duyulmayan sesidir. İster büyü de ister psikik bir güç... Fakat Masal, onun kelimelerini bilgece kullanana sonsuz bir güç bahşeder. Onu bir tanrı kadar güçlü kılar (Arya 2021b: 137-138).

Ayrıca yazar çocuklara bilginin layık olan insanın elinde çok güçlü olacağı öğretisini vurgulamak ister. Çünkü bilgi tüm sorunların, çözümü ve anahtarıdır. Kişinin bu bilgiyi doğru kullanmak için kendini yetiştirmesi gerekir. Eskiler ve karşıt güç olarak verdiği Firavun bunu becerememiştir. Firavun masalı yani bilgiyi sadece kendine saklamak istemiştir. Bu da sonu ve kötülükleri beraberinde getirmiştir. Oysa bilgi paylaştıkça çoğalan ve yaşayan bir yapıya sahiptir. Çocuk okuyucu verilen bu karşıtlık üzerinden bilgiyi sadece kendine saklamanın bencilce bir davranış olduğu çıkarımını yapacaktır.

Daha önce de söylenildiği üzere yazar İstanbul ve yaklaşık sekiz bin yıl geriye dayanan tarihi üzerinden bir hikâye kurgulamıştır. Kurguladığı bu hikâyeyi şehre ait yerel tarihi ve kültürel öğelerle zenginleştirmiş olsa da anlattığı ve sonucunda ulaştığı değerler evrenseldir. Evrensellik çocuk yazınında önemli unsurlardan biridir. İyi bir eser içinde barındırdığı tüm yerelliğe rağmen evrensel değerlere seslenmelidir. Seride kullanılan şehrin İstanbul olması bu

Delal Arya'nın Pera Günlüklerinde Tarihî ve Mitolojik Bir Mekân Olarak İstanbul

nedenle ayrı bir önem taşır. Bizans, Roma, Osmanlı gibi büyük medeniyetlerin izlerini taşıyan bu şehir yerel olduğu kadar evrenseldir. Üzerine ayak basmış her uygarlıktan izler taşır. Bu izlerin birleşimi bu şehri oluşturur. Kozmopolit yapıyı açığa çıkarır. Bu kozmopolit yapının somut görüntüleri ise şehirde bulunan ve eserde bahsedilen mimari yerler ve yapılarıdır. Şehrin kozmopolit yapısı sayesinde kendine has ve eşsiz bir kültürel mirası bulunur. Çocuk kahramanlar ise gerek büyüklerinden aldıkları bilgilerden gerek okudukları kitaplardan gerek şehirde maceraya atılırken bu yapılar hakkında bilgi edinirler. Bu şekilde şehrin kültürel unsurlarını tanımış olurlar. Yazar bu bilgileri verirken bir çocuğun gözünden ilgi çekici olacak yanlarını paylaşır. Bu şekilde okur olan çocuğun eseri takip etmesini kolaylaştırmış olur:

Yavaş yavaş onları seçmeye başladı. Topkapı Sarayı'nın kapılarını, Ayasofya'nın heybetli kubbesini, Galata Kulesi'nin sivri külahını... Ran, ilk defa İstanbul'un ne olduğunu gördü. Bir kapıydı şehir. Öteki şehirlere açılan geçiş noktasına kurulmuştu ve her kapıda olduğu gibi burada da muhafızlar vardı. İstanbul'un muhafızları işte bu dev yapıları. Alexander Vallaury'nin mimari eserleri, Bizans'tan kalma yapılar, Osmanlı sarayları, Kral Byzas'ın zamanında yapılmış ve şimdi sadece birkaç taşın ayakta kaldığı tapınaklar... İçlerine gizlenmiş yüzlerce ipucuyla çağlar, şehrin arkasında saklı büyük sırrı koruyacak kahramanları bekliyordu. Onlara ayakta kaldıkça bu şehirde ayakta kalacaktı (Arya 2021a: 101-102).

Bu yapılar hikâyede kurulan fantastik ve efsanevi anlatıya hizmet eder. Şehrin içinde bulunduğu bu yoğun tarihi atmosfer çocuklar tarafından seri boyunca öğrenilir. Ayrıca bu önemli yapılar hikâye içinde aktarılırken mimarları ve sanatkarlarına da değinilir. Ayrıca mekân adları geçirilirken dönem hakkında da aktarım yapılır. Bu da okura daha geniş bir bilgi ve bakış açısı sağlar:

Kitaplarda okuduğu efsanevi Kız Kulesi' ne ilk geliyordu. Boğazın, Marmara Denizi'nin ve Haliç'in ortasındaki bu kule İstanbul'un kalbi gibi gözüküyordu gözüne. Buranın uzun yıllar boyunca bir gözetleme kulesi olarak kullanılması boşuna değildi. Efsaneler Kız Kulesi'nin taşlarına kadar işlemişti. Kimileri Bizans imparatorunun kızını korumak için buraya kapattığını söyledi. Tarihi belgeler, buranın ilk önce M.Ö. 5. yüzyılda Karadeniz'den gelen gemiler için bir gümrük istasyonu olarak kullanıldığını; Bizans zamanında Haliç gemilere kapatmak için kuleden bir zincirin Sarayburnu'na doğru gerildiğini; Osmanlı zamanında ise deniz feneri ve karantina hastanesi olarak kullanıldığını yazıyordu (Arya 2021'a: 139).

Eserde bahsi geçen ve şehrin kozmopolit yapısını yansıtan bir diğer önemli yapı ise Ayasofya'dır. Önce kilise sonra cami daha sonra müze ve günümüzde tekrar cami olarak kullanılan bu yapı şehrin sembol yapılarından. Anlatı sırasında hakkında çok daha az bilinen tarihi bir bilgi ile bizlere sunulur:

Bu fotoğraf Ayasofya'da çekildi. On birinci yüzyıldan kalma Viking yazısı. 'Halfdan buradaydı' yazıyor. Halfdan adında bir Viking'in neden orada

olduğunu öğrenmek için yaptığım araştırmalar sırasında Pelekyphroi Barbaroi denilen bilgiye rastladım. Bu tanımlamanın Rumcada 'baltalı yabancılar' anlamına geldiğini öğrenmem fazla zamanımı almadı. Karşısında oturan adamın Kuzeyli insanlara özgü savaşçı hatlarını inceledi, sonra ekledi: Bizans devrinde Konstantinopolis halkı bu ismi Vikingler için kullanırmış. Evet, Vikingler. Onlar Bizans'a paralı askerler olarak gelmişlerdi. Bizans İmparatoru'nun yakın muhafızlarıydı. Hatta Viking Kralı Harald Sigurdsson bile bu muhafızlardan biriydi (Arya 2022c: 45).

Yazar burada herkes tarafından verilen kısa bilgileri paylaşmak yerine daha az bilinen ancak merak uyandıran bir bilgiyi hikâyeye dahil etmeyi tercih etmiştir. Bu hikâyeye dahil olan Viking mitolojisini İstanbul ile ilişkilendirmek ve hikâyenin ilerleyen kısımlarında ortaya çıkabilecek mantık hatalarını önlemek için yapılan bilinçli bir tercihtir.

İstanbul şehrinin kurulduğu tarihî yarımada, Doğu Roma İmparatorluğu ve Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapmış önemli bir bölgedir. Haliç, Marmara Denizi ve kara surlarıyla çevrili bu yarımadanın, tarihî coğrafya açısından özel bir önemi vardır. Ünlü tarihçi Plinius'un bahsettiği en eski surun ise, Sarayburnu'ndaki Lygos kentine ait olduğu bilinmektedir (Güler 2022:441). Yazar şehirdeki bu eski yapıyı yeniden kurgular ve İstanbul'un altında labirentlerde çalışan madencilerin yıkılmış evleri olarak yeniden yazar:

Burası eskiden bizim en büyük şehirlerimizden biriydi, dedi, onu doğrularcasına Arietis. Adına Lygos deniyordu. Fakat insanlar burayı buldu ve içinde yaşayan herkesi öldürdüler ya da yukarıdaki dünyaya götürüp değiştirmeye çalıştılar. Bunları sana daha evvelden anlatmıştım. Dediğim gibi, bazıları kurtulmayı başarıp daha derinlere kaçtı. O yüzden şimdiki kasabamız çok daha aşağılarda ama merak etme, artık güvendesin (Arya 2021'a: 93).

Yazar şehirde bulunan bu mekânları mitolojik anlatılarla da destekler. Ayasofya'nın kendisinden bahseder ancak burayı sadece bir mekân olarak kullanmakla kalmaz. Tarihi yapının içerisinde bulunan mozaiklerden yararlanır. Ayasofya'nın ana kubbesinin altındaki pandantifte bulunan İbrani ve Hristiyan mitolojisine ait bir unsur olan Serafim meleğini kendi hikâyesinde bir mitolojik canlı olarak kullanır:

İbranice ateşli uçan yılan anlamına gelen "saraph" tan türediği düşünülen Serafim adlı doğüstü varlıklar melekler hiyerarşisinde en üst sırada yer alır. Altı kanatlı, ateş gibi yakan zehirleri bulunan yılanlar olarak düşünülürler. Tanrı'nın tahtını ve kutsal yerleri koruyan Kerubim melekleri gibi Serafimlerde ritüellerde Tanrı'nın ihtişamını yansıtırlar. Tanrı tahtının koruyucusu oldukları için melekler hiyerarşisinde ilk sırada yer alırlar (Ünal 2010: 348-349).

Bizans kültüründen İstanbul'a armağan kalmış bu uçan yılanı hem büyük koruyucu hem de korkulan bir lanet olarak hikâyenin merkezine konumlandırır. Eltanin ikizlerinin bir diğeri olan Lusin annesinden ona kalan bir fosil taşının içinde donuk bir şekilde bulunan

Delal Arya'nın Pera Günlüklerinde Tarihî ve Mitolojik Bir Mekân Olarak İstanbul

Serafim kalıntısı tarafından kimine göre seçilir kimine göre lanetlenir. Ancak şehrin mimarisi ve tarihinde yer edinen bu mitik varlık, hikâyeye bu şekilde yerleştirilmiş olur ve seri boyunca devam eden bir motife dönüşür:

Sen daha ne olduğunu bile bilmiyorsun, küçük solucanım. Anlamıyor musun, Serafim seni seçmiş? dedi, elindeki fosile bakarak. Bu senin kaderin. Yoksa kaderinden kaçabileceğini mi düşünüyorsun? Bilmen gereken tek şey, bu taşın dünya üzerindeki en güçlü nesnelerden biri olduğudur. Ah, üstelik Serafim sırlarla doludur (Arya 2022c: 87).

Bu mitik motiflerin hikâyeye dahil edilmesiyle birlikte Eltanin ailesinin İstanbul ile olan bağlarının daha da pekiştiğini görürüz. Bu aile şehrin koruyucusu olan melekler tarafından kutsanmıştır. Bu kutsama sonucu aile fertlerinden her dönemde biri içinde Firavunun kızı olan ejderhanın ruhunu taşıyacaktır. Bu kutsamanın sonucun getirdiği bir lanet olarak ise Eltanin ailesinden her dönem biri bu yaratığa dönüşecektir:

Ejderha zaten bizdik. İkimizde yaşamıyordu. Her nesilde bir kız ejderha olarak doğuyordu. Bunun böyle olmadığını söylemelerinin nedeni, kızların vahşileşip kendilerini kaybedeceklerinden korkmaları ama bu yalana gerek yok. Lusin her zaman bir ejderhaydı, sadece öyle gözükmelerini önleyen büyü ortadan kalktı (Arya 2021b: 135).

Bu sır yıllar içinde aile içinde saklanmış ve utanılacak bir durummuş gibi davranılmıştır. Ancak yeni nesil ile gelen benlik kabulü ve kendini olduğun gibi sevmeye öğretisiyle birlikte bu durumun korkulan bir lanet değil kişiliğin bir parçası ve sevilmesi benimsenmesi gereken bir durum olduğu öğretisi eserde öne çıkarılmak istenir:

En önemli şey bu değil midir? İnsanların seni olduğun gibi kabul etmesi. Ben senin gerçek dostunum. Kızın yanaklarından yaşlar süzülüyordu. Kabul etmek istemese de Süreyya haklıydı. Büyükanne Eltanin ve Kaptan Barnekas onu tedavi etmenin yollarını arıyorlardı. Küçük madenci çocuk bile onu sağlığına geri kavuşturmak istiyordu. Hepsi onu Lusin olduğu için seviyordu, kimse ejderhayı istemiyordu (Arya 2021a: 116).

Karakter ejderha olmasının bir lanet değil Serafimler tarafından bahsedilen kutsal bir durum olduğunu kabul ettiği zaman kendini gerçekleştirmiş ve dertlerinden kurtulmuş olur. Onun küçük yaşında aile büyüklerinin yaptığı hataları tekrarlamaması önemlidir. Aile içerisinde farkındalık yaratır. Bu şekilde kimi zaman büyüklerin de küçüklerden bir şeyler öğrenebileceği iletisi verilir. Yeni nesiller geçmişte yaşananlardan ders aldığına kötü kader döngüsü kırılabilir ve gelecek gençlerin umutları üzerinden yeniden şekillenir:

Yazarın kullanmayı tercih ettiği bir diğer İstanbul ile ilişkili mitik hikâye ise Kral Byzas ve Byzantion'un kuruluşu hakkındadır: Bizans'ın kurucusu olan kral Byzas Yunan tanrısı Poseidon ile Keroessa'nın çocuğudur. Byzas'ın annesi Keroessa ise Zeus'un İo'dan olan kızıdır. İo kızını Bizans'a yakın bir yerde dünyaya getirir. Bunun üzerine oğlu da Apollon ve Poseidon gibi

tanrılardan yardım görerek şehri orada kurar ve etrafını surlarla çevirir (Erhat 1984:84).

Hikâyede İstanbul'un kökenine dair en eski anlatılardan biri kullanılmıştır. Bu anlatı verilirken Yunan mitolojisine kadar gidilmesi yine şehrin kozmopolit yapısını vurgular. Çocuk okuyucu yaşadığı coğrafyada bulunan bu şehrin ne kadar derin bir tarihi olduğunu bir defa daha görmüş olur. Yazar da bu topraklarda bulunan gerçek mitik hikâyeleri yeni nesle aktarır:

Ne diyor, okusana.

Megara Kralı Bizas, deniz tanrısı Poseidon ve deniz perisi Keroessa'nın oğluydu. M.Ö. 667 yılında annesinin onu doğurduğu yer olan Altın Boynuz 'da bir kent kurdu. Kentin adı, kurucusu Bizas'tan dolayı Bizantion olarak anıldı.

Altın Boynuz... Bizantion... Bu kelimeler bana çok tanıdık geliyor.

Tabii, tanıdık gelecek çünkü burada İstanbul'dan bahsediliyor. Antik Bizantion' da daha sonra Doğu Roma İmparatorluğu yani bizim bildiğimiz adıyla Bizans kurulacaktı. Bizans'ın başkenti İstanbul'dur. Altın Boynuz da şehrin ortasındaki Haliç'in o zamanki ismiydi (Arya 2022b: 74).

İstanbul'da bulunan Yerebatan Sarnıcı'ndan bahsederken, taşların üzerindeki yılan saçlı kadın Medusa kafalarına da değinir. Bu şekilde hem İstanbul'da bulunan mimariye atıf yapmış hem de mitolojik bir yaratık hakkında bilgi vermiş olur:

Ona bakanları taşa çevirdiğine inanılan yılan saçlı kadınlardı bunlar. Medusalar. Kaptan Barnekas, uzun uzun yerdeki ters Medusalara baktı. Sarnıç yapıldığında, imparatorun emriyle dördüncü yüzyıldan kalma bir Athena tapınağından alınıp getirilmişlerdi. Eski insanlar böylece sarnıcın düşmanlardan korunacağına ve suyun hep temiz kalacağına inanmışlardı (Arya 2022b: 65).

Bunun dışında yazar İstanbul ile doğrudan bağlantısı olmamasına rağmen Yunan mitolojisine ait olan aşk tanrısı Eros, Cehennem Zebanisi gibi mitolojik karakterlerden bahseder ve onları İstanbul'a getirerek hikâyede kullanır. Sıklıkla fantastik yazında karşımıza çıkan bu mitolojik kahramanlar çocuk ve genç okurların ilgisini çekmektedir.

Bahsedilen bir diğer mitolojik yaratık ise Anadolu mitolojisinin önemli yaratığı Anzu olarak da binilen İmdigud 'tur. Bu Mezopotamya'da aslan başlı kartal olarak da adlandırılan bir yaratıktır:

Bu İmdigud kuşunun heykeli, dedi Ran. Kimim kimin? İm-di-gud, dedi. Ran heceleyerek. Kutsal bir kuş. Yani bir tür tanrı. Anadolu'da insanlar yüzyıllar önce bu tür hayvan heykelciklerine taparlarmış. Mesela kartal, Gökyüzü tanrısının sembolüymüş. En güçlü Tanrılardan biriymiş. Zeus gibi mi yani? Ran omuzlarını silktiler. Evet. Araplar ona Zümrüdü-ü Anka kuşu, İranlılar

Delal Arya'nın Pera Günlüklerinde Tarihî ve Mitolojik Bir Mekân Olarak İstanbul
Simurg derlermiş. Çok daha önceleri yaşamış olan Sümerler ise onu İmdigud
olarak adlandırır (Arya 2022b: 90).

Yazar İstanbul'un kozmopolit yapısını tek bir bölgenin ve toplumun mitolojisine bağlı kalmayarak vurgulamaya devam etmiştir. Yunan, Türk, Roma ve Anadolu mitleri dışında İskandinav mitlerine ve kahramanlarına da değinmiştir. Onları bu kadim şehir ile bağlamıştır. Özellikle İskandinav mitolojisini kullanırken unsurları özenle seçmiştir. Yıllar içerisinde Türk ve İskandinav mitlerinin birbirlerinden etkilendiği ve içlerinde benzerlikler bulunduğu dair pek çok çalışma yapılmıştır. Yazar bu benzerlikler ve çıkarımlardan yararlanarak bu karakterleri İstanbul'a getirmiştir:

Eski bir İskandinav efsanesi. Viking tanrısı Odin bir kurdun kendisini yok edeceğine dair bir kehanet duymuş. Bunu engellemek için dev kurt Fenrir'i büyümlü bir zincirle bir kayaya bağlamış. Fenrir son savaşa kadar orada bağlı kalacaktı. 'Ragnarok'tan bahsediyorsunuz. Valhalla'daki kahramanların son kez zafere koşacakları mitolojik savaş...Bunun sadece bir mitolojiden ibaret olmadığını söylemeye çalışıyorum. Elime geçen çok eski yazıtlardan Fenrir'in bağlı olduğu kayanın burada, İstanbul'da olduğu sonucunu çıkardım (Arya 2022c: 46).

Son olarak ise yazar İstanbul'un jeopolitik konumunu dünya ve mitik karakterler için bir bağlantı noktası olarak işlemiştir:

Bütün tüneller Marmara Denizi'nin altına mı uzanıyor? Evet dedi Süreyya...Marmara Denizi'nin altı büyük bir labirentin ulaşılabilen parçalarından biridir. Labirentin Anadolu boyunca uzandığı söylenir. İstanbul'dan Van'a kadar tüm Anadolu bu labirentin izdüşümüdür. Büyük bir boşluk Vikingler burayı Ginnungagap demişler, Sümerler ise Abzu. Büyük gücüyle dolu bir boşluk burası dünya yokken bile burası varmış (Arya 2021b: 38).

Bu jeopolitik konumun ortaya çıkarttığı, olumlu getiriler kadar olumsuz getiriler de eserde kullanılan büyümlü havaya dahil edilmiştir. Bilimsel olarak İstanbul üzerinden çokça geçen fay hatları ve deprem riski kurgusal bir hava ile bir anlatıya dönüştürülmüştür:

Kıyamet merkezleri genelde yer kabuğunun kırıldığı ve yer kürenin çekirdeğinden gelen gazların dışarı sızdığı yerlere kurulmuştur. Kahinler, bu gazları soluyarak kehanette bulunurlar. Marmara Denizi'nin dibinde de yer kabuğu kırılıyor; muhtemelen tapınakların altında da kırık fay hatları vardı ve gazları dışarı sızıyordu. Lusin, bir şeyler bilmenin heyecanı ile kadının önüne geçip ellerini çırpı. İstanbul'un altında bir fay hattı geçtiğini biliyorum. Bu şehir o yüzden depremlerle sarsılıyor çünkü altındaki yer kabuğunda kocaman bir kırık var... Büyük depremler fay hatları üzerinde olur. Bir fay Marmara Denizi'nin altından geçiyordu. Süreyya uzaklara bakarak gülümsedi. Tam da bu yüzden ilk kehanet tapınağı da Marmara Denizi'nin altında (Arya 2021b: 45).

Bu şekilde, çocuk okura İstanbul'un coğrafi özellikleri hakkında bilgi verilmiş ve şehrin coğrafi konumundan kaynaklanan doğal unsurlar, kurguya entegre edilerek yeni bir anlatı oluşturulmuştur.

SONUÇ

Edebi zevk sağlamanın yanı sıra toplumda bilinçli, bireyler yetişmesine destek olmak amacını da taşıyan çocuk edebiyatı eserleri; çocuğun ilgisini çekecek bir kurgusal dünya yaratır. Bu nedenle yazar merak, macera ve keşif gibi temalar kullanır. Dünyayı bir oyun parkı olarak algılayan çocuk bu temaları işleyen metinlere ilgi duyar ve metinleri bir bulmaca gibi çözmeye çalışır.

Merak duygusunu besleyen tarihi ve mitolojik öğeler, bu bağlamda çocuk edebiyatının en temel kaynaklarına dönüşür. Hem oyun hem merak ögesini içinde barındıran bu temalar, çocuk okurun eseri okuma istediğini desteklemelerinin yanı sıra, çocuğun dünyayı daha geniş bir perspektiften görmesini mümkün kılar. Yazarlar, kaynaklardan faydalanma amacıyla anlatılarında mitoloji, masallar, tarih, sanatçılar ve coğrafya gibi unsurlardan beslenerek tarihsel ve kültürel kesitler sunar. Bu şekilde çocuk okurda merak ve ilgi uyandırarak kültürel gelişim de sağlamak isterler.

Bu çalışmada Delal Arya'nın "Pera Günlükleri" serisinde soylarının geldiği şehir olan İstanbul'a dönen çocuk karakterler aracılığıyla Körler Ülkesi olarak adlandırılan İstanbul'un tarihî ve kültürel kaynaklarından yararlanma düşüncesi incelenmiştir.

Yazar eser boyunca çocuk kahramanlara yeni geldikleri şehri tanıtırken okuyucu olan çocuk da çağırışmalar ve eser boyunca verilen bilgilerden doğan merak duygusu ile şehri, tarihini, kültürünü ve mitolojini tanımaya başlar. Bu şekilde Fantastik yazın ve kurgusal dünya içinde İstanbul şehrinin, kendine ait tarihi ve mitolojisinin doğal bir malzeme işlevine sahip olduğu görülür.

Ayrıca inceleme sırasında İstanbul'un tarihî ve mitolojik unsurlarının çocuk yazınında yer bulma biçimi ortaya konmuş, yazarın bu unsurları hangi bağlamda işlediği, ne tür referanslar yaptığı ve bunların çocuk edebiyatındaki işlevinin ne olduğuna odaklanılmıştır. Seride yer alan anlatılar sistematik olarak taranmış; tespit edilen tarihî ve mitolojik unsurların, yazarın kurgusal anlatısı içinde nasıl yapılandırıldığı ve metnin genel dokusuna nasıl entegre edildiği değerlendirilmiştir.

Seri boyunca, kullanılan tarihî isimlerin seçilme nedenleri, yazarın şehre dair verdiği malzemelerin hikâyeye nasıl hizmet ettiği ve bu öğelerin çocuğa yönelik anlatımda üstlendiği işlev incelemede analiz edilmiştir. Özellikle, şehrin doğal yapısının fantastik yazına ve çocuk edebiyatına büyük katkı sağlayabilecek özellikte olduğu, yazarın bu doğal unsurları metne dahil ederken, şehrin canlı ve değişken yapısını öne çıkardığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, şehrin

kozmpolit kimliğinin, çeşitli yapıların, karakterlerin ve kültürel göstergelerin aracılığıyla nasıl yansıtıldığı, çokkültürlü yapının hangi unsurlarla vurgulandığı da incelenmiştir. Bu aktarımlar yapılırken, yazarların doğal bir süreç olarak folklor unsurlarından; göstergelerarasılık ve metinlerarasılık kuramlarından yararlandıkları, böylece metne zengin bir kültürel ve edebi doku kazandırdıkları tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgular, yazarın İstanbul'un kültürel ve tarihî zenginliğini çocuk okura uygun bir dil ve anlatım çerçevesinde yeniden yorumladığını göstermektedir. Yazar, şehrin tarihî mekânlarını, efsanevi unsurlarını ve doğal özelliklerini hem gerçeğe dayalı referanslarla hem de kurgusal öğelerle harmanlayarak, çocukların hayal gücünü harekete geçiren ve merak duygusunu uyandıran bir anlatım geliştirmiştir. Bu durum, çocuk edebiyatının yalnızca eğlenceli bir okuma deneyimi sunmakla kalmayıp, aynı zamanda kültürel unsurların aktarımında ve şehrin kimliğinin gelecek nesillere tanıtılmasında da etkili bir araç olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, çocuk edebiyatında tarih ve mitoloji temalarının kullanımı, yalnızca bilgi aktarmakla sınırlı kalmayıp çocukların merak duygusunu, hayal gücünü ve eleştirel düşünme becerilerini güçlendirdiği ortaya konmuştur. Bu temalar, geçmişle gelecek arasında köprü kurarak çocukların kültürel değerlere duyarlılık kazanmalarını sağlarken, tarihî kişilikler ve olaylar aracılığıyla kültürel birikimlerini artırıp keşif süreçlerini zenginleştirir.

İstanbul'un tarihî ve kültürel zenginlikleri, şehri tarih ve mitoloji temalarının önemli bir unsuru olarak öne çıkar. Pera Palas Oteli, Ayasofya ve Bazilika Sarnıcı gibi simgesel mekânlar; Agatha Christie, Fatih Sultan Mehmet, Rıza Pehlevi ve Pierre Loti gibi şahsiyetler aracılığıyla çocukların tarihî figürlerle bağ kurmasına ve meslek bilinci edinmesine katkı sağlar. Mimar Sinan, Hemingway ve Osman Hamdi Bey gibi isimler ise çocuklarda sanat, mimarlık ve edebiyata ilgi uyandırır.

Bu bağlamda, İstanbul yalnızca bir dekor değil, çocukların tarih ve mitolojiyi keşfetmelerine rehberlik eden güçlü bir anlatı unsurudur. Şehrin tarihî dokusu, mitik anlatıları ve Boğaz kıyıları, fantastik kurguya zemin hazırlayarak çocukların tarih ve edebiyat arasında bağ kurmalarını destekler. Böylelikle çocuklar hem kültürel farkındalık hem de eleştirel bakış açısı kazanırken, tarihî anlatılara karşı doğal bir ilgi geliştirir. Son olarak bu çalışma, çocuk edebiyatında tarih ve mitoloji temalarının kullanılması ve merak duygusunun ön plana çıkarılması yoluyla, bir şehrin tarihî ve kültürel kimliğini aktarma potansiyelini ve bunun çocukların düşünsel dünyasını nasıl zenginleştirdiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Kaynakça

Aktulum, Kubilay.2022. Folklor ve Metinlerarasılık. Konya: Çizgi Kitabevi.

Arya, Delal. 2021a. Pera Günlükleri 4: Buzlar Şehri. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

- Arya, Delal. 2021b. Pera Günlükleri 5: Kökenler Labirenti. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Arya, Delal. 2022a. Pera Günlükleri 1: Körler Ülkesi. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Arya, Delal. 2022b. Pera Günlükleri 2: Sırlar Otel. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Arya, Delal. 2022c. Pera Günlükleri 3: Mühürlerin Muhafızı. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Aslan, Ferhat. 2009. Ayasofya Efsaneleri. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı, İstanbul.
- Aslan, Ferhat. 2010. İstanbul'un 100 Efsanesi. İstanbul: İBB Kültür A.Ş. Yayınları.
- Aslan, Ferhat. 2015. "İstanbul Efsaneleri." Büyük İstanbul Tarihi, cilt 7. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş.
- Aytaş, Gıyasettin. 2021. "Kurgusal Çocuk Romanlarında Tarih." Söylem Dil ve Filoloji Dergisi, 12: 565-573.
- Destegüloğlu, Bilge. 2024. "Kurgusal Nitelikli Çocuk Kitaplarında ve Öğrenci Algılarında Kötü Karakterler". Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi, 7(1): 46-75.
- Dilidüzgün, Selahattin. 2008. Ana Çizgileriyle Çocuk ve Çocuk Edebiyatı, Z.Güneş (Ed.).Okulöncesinde Çocuk Edebiyatı. 37-54. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını
- Eliade, Mircea. 2020. Mitlerin Özellikleri. İstanbul: Alfa Mitoloji.
- Erhat, Azra. 1984. Mitoloji Sözlüğü. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Gazioğlu, Gamze. 2015. İlk Gençlik Edebiyatı. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Balıkesir.
- Güler, Önder. 2022. "İstanbul'un En Eski Tarihi Duvarları; Kara Surlarının Süreç İçerisinde Değerlendirilmesi." Ortaçağ Araştırmaları Dergisi, 5(2): 440-447.
- Kılıç, Bekir Sıttık. 2018. "Delal Arya." Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/arya-delal> (Erişim Tarihi: 08.09.2024)
- Malinowski, Bronislaw. 1990. Büyü, Bilim ve Din. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Nikolajeva, Maria.1995. Children's Literature as a Culturel Code: A Semiotic Approach to History." (Kültürel Kod olarak Çocuk Edebiyatı: Tarihe Semiyotik Yaklaşım). Aspects and Issues in the History of Children's Literature (Çocuk Edebiyatı Tarihinde Durumlar ve Konular). Editör: Maria Nikolajeva, London: Greenwood Press, .s46
- Öğreten, Mehmet Tarık. 2022. "Anzu: Güney Mezopotamya'dan Kültepe'ye." DTCF Dergisi. 62(2), 1221-1239.
- Sever, Sedat.2007. Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır? " II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler Sorunlar ve Çözüm Önerileri)". 41-56. Ankara: Üniversitesi Basımevi
- Şirin, Mustafa Ruhi. 2000. 99 Soruda Çocuk Edebiyatı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Turhan, Osman. 2018. Türk Çocuk Romanlarında Meslekler Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Yüksek Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Özder, Gökçe.2021. Metinlerarasılığın Çocuk Edebiyatındaki İmkan(sızlık)larına Yazar-Okur Odaklı Bakış. Çocuk Edebiyatında Metinlerarasılık içinde.14-23. İstanbul: Erdem Yayınları

Delal Arya'nın Pera Günlüklerinde Tarihî ve Mitolojik Bir Mekân Olarak İstanbul

Ünal, Ceren. 2010. Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, İzmir.

Yakar, Yasin Mahmut. 2018. "Verbal Violence in Children's Book." *Journal of Education and Training Studies*. 6(10): 74-82.

Yılmaz, Oğuzhan. Destegüloğlu, Bilge. 2019. "Çocuk Kitaplarına Yansıyan Şiddet". *İlköğretim Online*. 18 (3): 1099-1112.

